

LOPPURAPORTTI

100 AJATUSTA TYÖSTÄ JA TYÖELÄKKEESTÄ

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

TELA

NUORTEN AKATEMIA

JOHDANTO

TAUSTATIETOA

100 ajatusta työstä ja työeläkkeestä –kampanja lanseerattiin syksyllä 2017 ETK:n, Työeläkevakuuttajat TELA:n ja Nuorten Akatemian yhteistyönä.

Kampanjan tavoitteena oli saada lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret pohtimaan, miltä näyttää heidän tulevaisuuden työelämä ja mitä taitoja siinä tarvitaan. Työpajoissa kartutettiin työelämään pian siirtyvien nuorten tietoutta siitä, miten työstä kertyy työeläkettä, minkälaisista töistä työeläkettä kertyy ja selvitettiin, mitä nuoret ylipäänsä ajattelevat työeläkkeestä.

”Ei me kuitenkaan saada eläkettä... vai saadaanko?”

”

”Työeläkeasioista oppiminen olikin yllättävän kiinnostavaa!”

Kampanjasta suunniteltiin vuorovaikutteinen; pääasiallisena työmuotona olivat fasilitoidut työpajat oppilaitoksissa (ammattillisissa oppilaitoksissa ja lukioissa). Työpajoja ohjaamaan koulutettiin 11 nuorta työpajaohjaajaa, jotka vetivät 50 osallistavaa eläketyöpajaa 4:llä eri paikkakunnalla. Työpajojen ohessa kampanjassa tuotettiin 1 pitkä video ja 3 lyhyttä videota, jossa nuoret ja vanhat kohtaavat ja kertovat ajatuksiaan työelämästä, joka on joko takana tai tulevaisuudessa.

Tämä raportti on kooste, jossa kerrotaan työpajoista sekä työpajoissa kerätyistä nuorten ajatuksista, työpajaohjaajien ja opettajien antamista palautteista. Tämän raportin avulla saat käsityksen, mitä nuoret ajattelevat tänä päivänä työeläkkeestä ja tulevaisuudesta.

Tervetuloa matkalle nuorten maailmaan!

PAIKKAKUNNAT

MÄÄRÄLLISET TULOKSET

11

Oulu

3 oppilaitosta
235 nuorta

50

21 oppilaitosta
1089 nuorta

9

Joensuu

4 oppilaitosta
250 nuorta

3

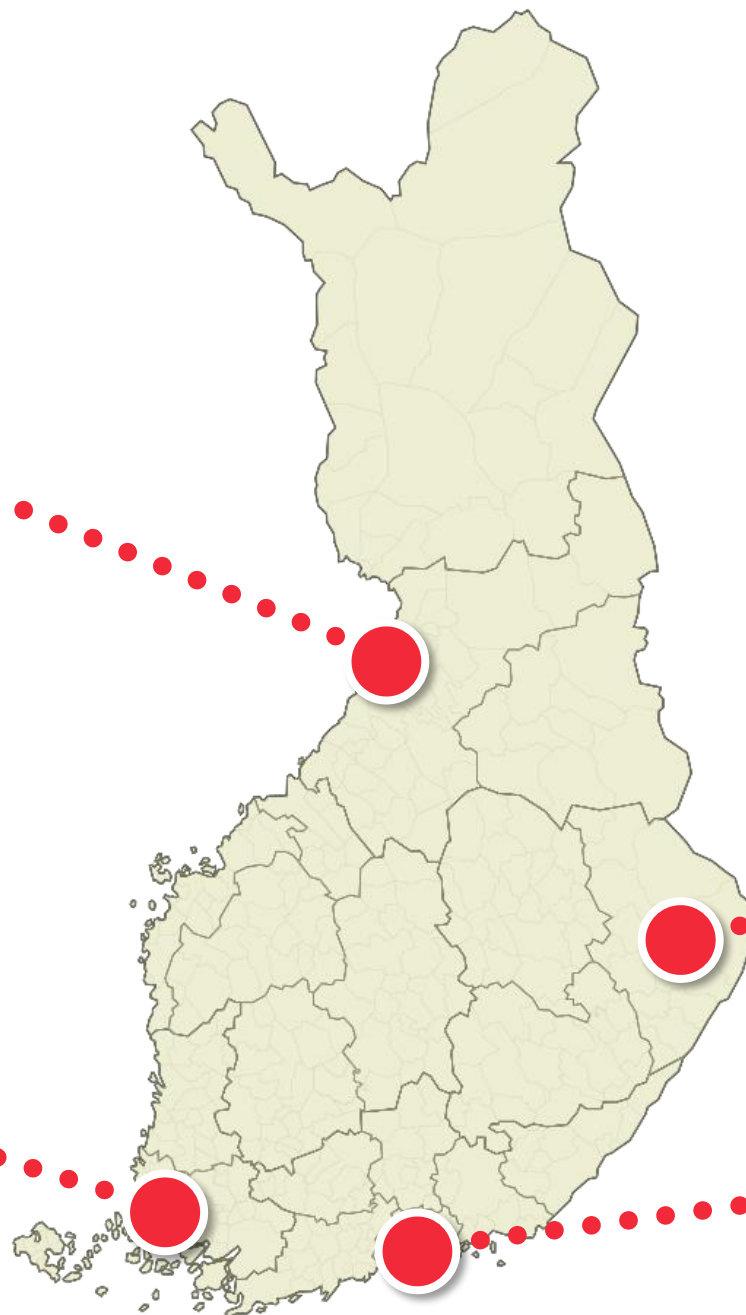
Turku

3 oppilaitosta
57 nuorta

27

PKS

11 oppilaitosta
547 nuorta

100 ajatusta
työstä ja
työeläkkeestä -
työpajoja pidettiin
useiden eri
oppiaineiden
tunneilla lukioissa
ja ammatillisissa
oppilaitoksissa.

TYÖPAJAN RUNKO

RAKENNE & METODOLOGIA

Esittäytyminen
ja aloitus

6 min

Eläkejärjestel-
män perusteet

39 min

Miten paljon
eläkettä?

Tulevaisuuden
työelämä -
miten työelämä
muuttuu?

35 min

Taustatiedot
ja teeman
syventäminen

Palkan
anatomia ja
työeläke-
kertymä

Työstä kertyy
eläkettä

Opittujen
kertaus ja
nuorten
palaute

6 min

39 min

35 min

10 min

PREZI -ESITYS

TUTUSTU TÄSSÄ

”Työpaja sujui hyvin ryhmän haastavuuteen nähden. Hyvillä ohjeilla ja selkeällä prezi-esityksellä ensimmäisen työpajan vetäminen oli suhteellisen helppoa ja mukavaa. Opettajakin oli tyytyväinen”

The screenshot shows a Prezi presentation with a central title '100 ajatusta työstä ja työeläkkeestä' (100 thoughts on work and pensions). The presentation includes various slides and graphics:

- TYÖELÄKE** (Work Pension)
- NUOREN AKATEMIA** and **TELTA** logos
- Suomi Finland 100** logo
- työeläke kansaneläke-eläkemaksu työl** (work pension national pension - pension contribution work)
- Kuinka suuri on suomalaisen naisen/miehen kokonaiseläke keskimäärin?** (How big is the average total pension of a Finnish woman/man?)
- Kokonaiseläke vuonna 2010** (Total pension in 2010)
- Eläkkeensaajan kokonaiseläkejauma 31.12.2015** (Total pension distribution of pensioners 31.12.2015)
- Työeläke-etuusien iäkraajat** (Age requirements for work pension benefits)
- Mikä on mun eläkeikä?** (What is my pension age?)
- EUROEN MÄSKÄ** logo

Eläkeaj	Etuusikä
Perheeläke	68 v. 1 kk (erity vuonna 2000 syntynöille)
Verhoeläke	67 v. 5 kk (erity vuonna 1990 syntynöille)
Verhoeläke	66 v. 7 kk (erity vuonna 1990 syntynöille)
Tuhoeläke	62 v.
Ostettuihin verhoeläke	61 v.

Ikä	Mies	Nainen
16-17	100	100
18-19	150	150
20-24	250	250
25-29	400	400
30-34	600	600
35-39	800	800
40-44	1000	1000
45-49	1200	1200
50-54	1400	1400
55-59	1600	1600
60-64	1800	1800
65-69	2000	2000
70-74	2200	2200
75-79	2400	2400
80-84	2600	2600
85-89	2800	2800
90-94	3000	3000
95-99	3200	3200

Eläke	Mies	Nainen
0-1000	1000	1000
1000-2000	2000	2000
2000-3000	3000	3000
3000-4000	4000	4000
4000-5000	5000	5000
5000-6000	6000	6000
6000-7000	7000	7000
7000-8000	8000	8000
8000-9000	9000	9000
9000-10000	10000	10000
10000-11000	11000	11000
11000-12000	12000	12000
12000-13000	13000	13000
13000-14000	14000	14000
14000-15000	15000	15000
15000-16000	16000	16000
16000-17000	17000	17000
17000-18000	18000	18000
18000-19000	19000	19000
19000-20000	20000	20000
20000-21000	21000	21000
21000-22000	22000	22000
22000-23000	23000	23000
23000-24000	24000	24000
24000-25000	25000	25000
25000-26000	26000	26000
26000-27000	27000	27000
27000-28000	28000	28000
28000-29000	29000	29000
29000-30000	30000	30000
30000-31000	31000	31000
31000-32000	32000	32000
32000-33000	33000	33000
33000-34000	34000	34000
34000-35000	35000	35000
35000-36000	36000	36000
36000-37000	37000	37000
37000-38000	38000	38000
38000-39000	39000	39000
39000-40000	40000	40000
40000-41000	41000	41000
41000-42000	42000	42000
42000-43000	43000	43000
43000-44000	44000	44000
44000-45000	45000	45000
45000-46000	46000	46000
46000-47000	47000	47000
47000-48000	48000	48000
48000-49000	49000	49000
49000-50000	50000	50000
50000-51000	51000	51000
51000-52000	52000	52000
52000-53000	53000	53000
53000-54000	54000	54000
54000-55000	55000	55000
55000-56000	56000	56000
56000-57000	57000	57000
57000-58000	58000	58000
58000-59000	59000	59000
59000-60000	60000	60000
60000-61000	61000	61000
61000-62000	62000	62000
62000-63000	63000	63000
63000-64000	64000	64000
64000-65000	65000	65000
65000-66000	66000	66000
66000-67000	67000	67000
67000-68000	68000	68000
68000-69000	69000	69000
69000-70000	70000	70000
70000-71000	71000	71000
71000-72000	72000	72000
72000-73000	73000	73000
73000-74000	74000	74000
74000-75000	75000	75000
75000-76000	76000	76000
76000-77000	77000	77000
77000-78000	78000	78000
78000-79000	79000	79000
79000-80000	80000	80000
80000-81000	81000	81000
81000-82000	82000	82000
82000-83000	83000	83000
83000-84000	84000	84000
84000-85000	85000	85000
85000-86000	86000	86000
86000-87000	87000	87000
87000-88000	88000	88000
88000-89000	89000	89000
89000-90000	90000	90000
90000-91000	91000	91000
91000-92000	92000	92000
92000-93000	93000	93000
93000-94000	94000	94000
94000-95000	95000	95000
95000-96000	96000	96000
96000-97000	97000	97000
97000-98000	98000	98000
98000-99000	99000	99000
99000-100000	100000	100000

Eläkeaj	Mies	Nainen
16-17	100	100
18-19	150	150
20-24	250	250
25-29	400	400
30-34	600	600
35-39	800	800
40-44	1000	1000
45-49	1200	1200
50-54	1400	1400
55-59	1600	1600
60-64	1800	1800
65-69	2000	2000
70-74	2200	2200
75-79	2400	2400
80-84	2600	2600
85-89	2800	2800
90-94	3000	3000
95-99	3200	3200

ALOITUS

ESITTELYKIERROS

Ohjaajan sekä nuorten esittäytyminen. Nuoret kertoivat oman nimensä lisäksi myös yhden asian omasta tulevaisuuden työelämästä.

Tavoite: ryhmään tutustuminen

ELÄKE(JÄRJESTELMÄ)

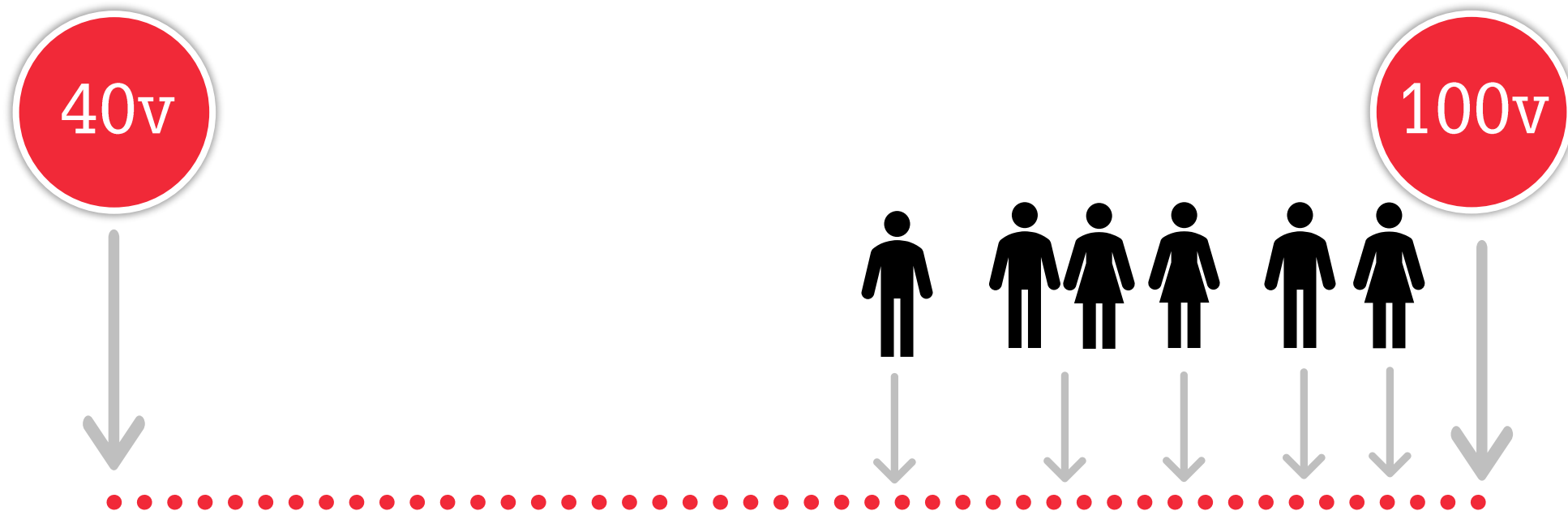
PALKKA JA TYÖELÄKEKERTYMÄ

HYPPY TULEVAISUUTEEN

Janaharjoitus elinajanodotteesta

Osallistujat asettuivat janalle siihen kohtaan, minkä kukin kuvitteli omaksi tilastolliseksi eliniäkseenä. Ohjaaja haastatteli nuoria kysyen esim. miksi ajattelee elävänsä pitkään? Harjoituksen jälkeen nuorille kerrottiin tilastotiedot (2014: miehet 78,1v, naiset 84,1v).

Nuoria pyydettiin piirtämään kuva itsestään eläkeläisenä ja vastaamaan piirtämällä tai kirjoittamalla seuraaviin kysymyksiin: Millaisena eläkeläisenä näen itseni? Miltä näytän? Mitä harrastan? Mitä teen? Miten elätän itseni? Kuinka suuri eläkkeeni on? Osa oli piirtänyt pelkän kuvan, osa taas kirjoittanut kuvan oheen jopa hyvin tarkasti, millaisia asioita odottaa tapahtuvan eläkkeellä tai millaisena näkee oman tulevan eläkeaikansa. Minä eläkeläisenä -kuvia saatiin työpajoista yhteensä 506.

”

” Minä eläkeläisenä -harjoitus toimi hyvin ja rentoutti ilmapiiriä.”

- Työpajaohjaaja

HYPPY TULEVAISUUTEEN

Minä eläkeläisenä -piirustukset

Minä eläkeläisenä

.. Iloinen
puuhailijamummo,
alkoholisoitunut pappa,
reissaava isoäiti, golfia
harrastava ukki,
hotjoogaava
eläkeläinen..

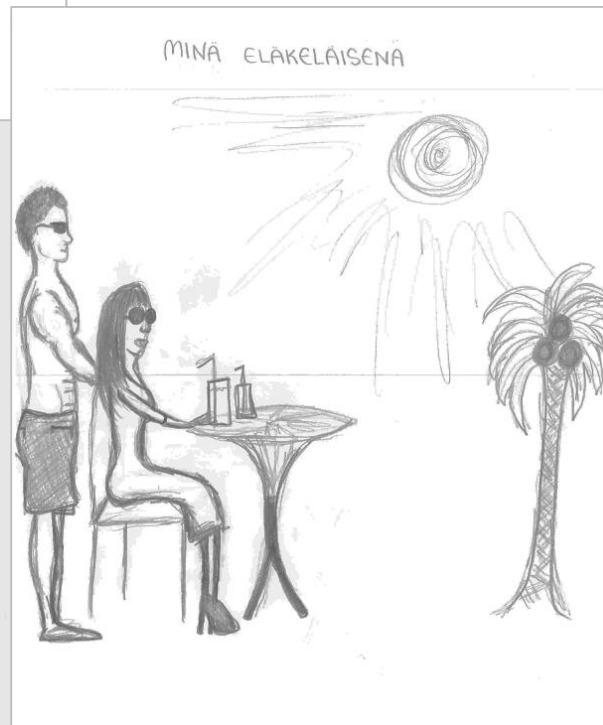
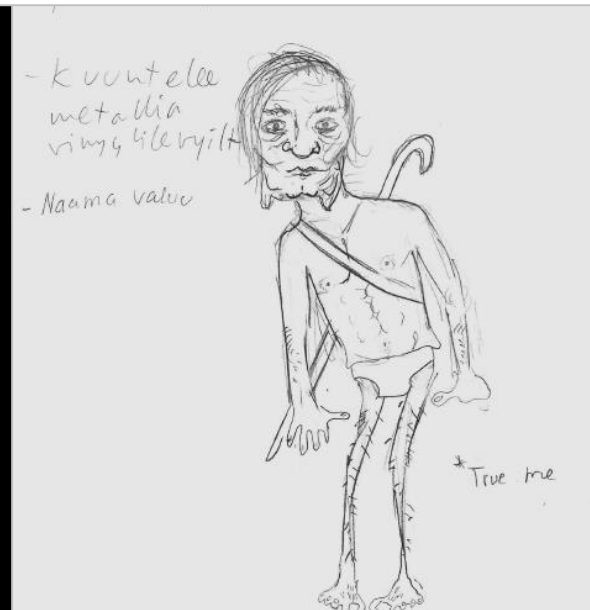
*Eläkkeellä
voisin vetäytyä
harrastuksiin,
lukemaan & noalamaan*

MINÄ ELÄKELÄISENÄ

Piirrosten analyysi

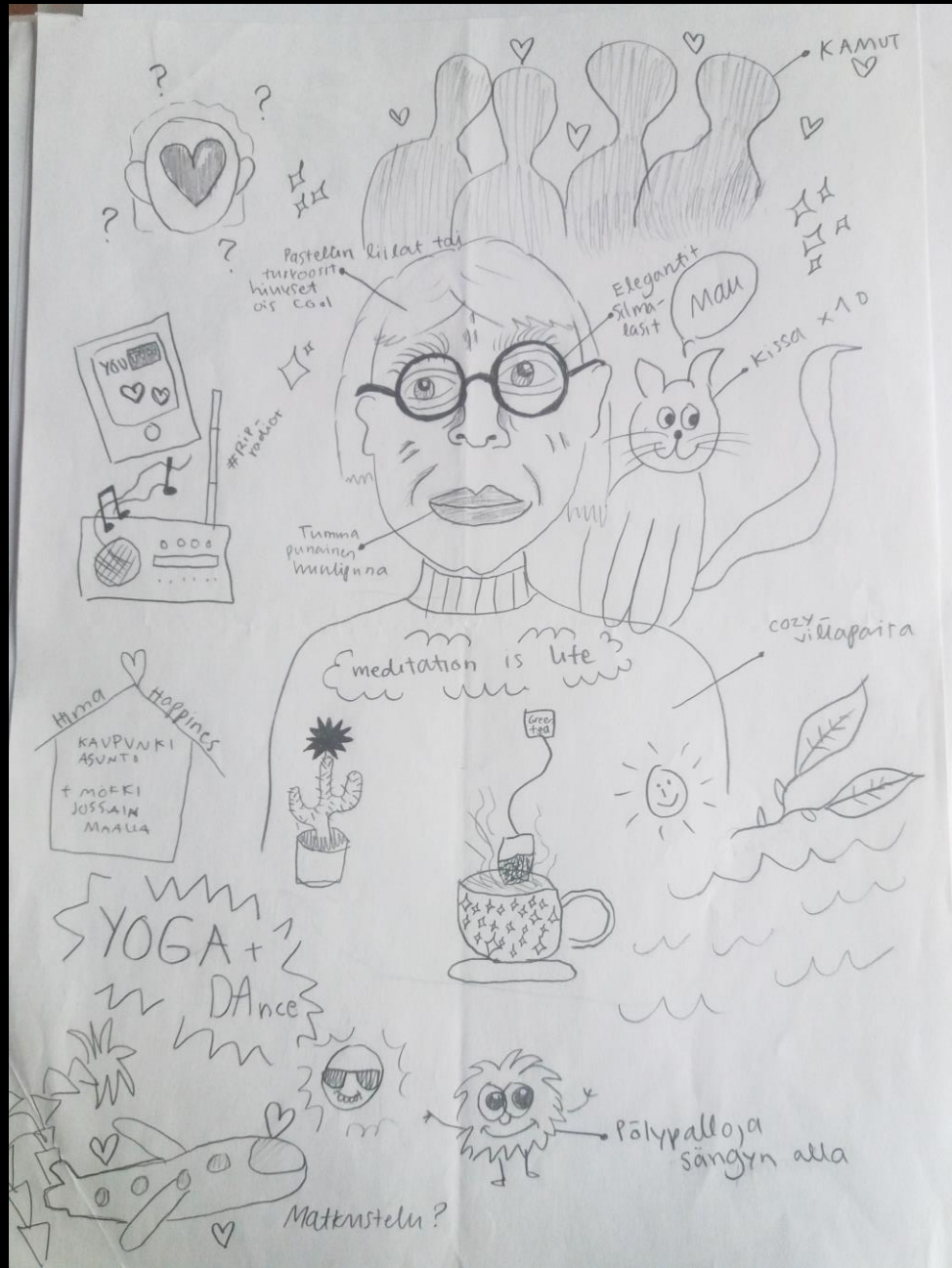
- Minä eläkeläisenä -piirroksissa oli nähtävissä sekä hyvin perinteisiä mummoja ja pappoja pelaamassa bingoa, kutomassa sukkaa ja kertomassa tarinoita lapsenlapsille kuin timmissä kunnossa olevia, matkustelevia ja videopelaavia nuorekkaita eläkeläisiä.
- Valtaosa nuorista arveli pysyvänsä hyväntuulisena ja lempeänä. Osa nuorista arveli muuttuvansa ärtyisäksi ja alkavansa valittaa nykynuorison tilasta, harrastuksena esim. "mopopoikien uhkailu".
- Nuorista n. 30% arveli pitävänsä itsestään hyvää huolta eläkeläisinä, jolloin terveystilansa säilyisi.
- Moni mietti pysyvänsä vanhanakin tyylikkäänä ja seuraavansa muotia. Vastauksissa oli tämän päivän viitteitä trendikkyyteen, joka on tärkeää vielä eläkeläisenäkin esim. #coolmummo.

- Suurin osa nuorista arveli näyttävänsä vanhalta, harmaalta ja ryppyiseltä. Ikä tekee tehtävänsä, mutta toisaalta myös huonot elintavat nähtiin ulkonäköä muokkaavina.
- Piirroksissa toistuikin karikatyyri runsaasti alkoholia nauttivasta, passiivisesta eläkeläisestä, jonka ajanvietettä on rahapelien pelaaminen ja tv:n katselu.
- Nuorten mielessä eläke-aikaan liittyy vahvasti matkailu, joka keräsi kaikista eniten mainintoja. Moni suunnitteli myös asuvansa ulkomailla eläkeläisenä.
- Nuoret pohtivat, paljon eläkeläisenä on käytettävissä rahaa ja voiko sillä matkustaa.
- Varakkuuteen liittyviä haaveita eläkeiässä ilmentävät piirroksiin taiteillut dollarien kuvat palvelijat ja kalliit autot.

- Myös lapsilla ja lapsenlapsilla oli isohko rooli vastauksissa. Noin 30% arveli saavansa lapsia ja lapsenlapsia.
- Useissa nuorten eläkeläiskuviin oli piirretty lemmikkieläimiä. Osa kirjoitti asuvansa yksin tai lemmikin kanssa ja osa toivoi elävänsä kumppanin kanssa omassa asunnossa.
- Joissain vastauksissa mainittiin, että vanhainkoti ei olisi mieluinen vaihtoehto ja osa toivoi, ettei edes eläisi enää silloin, kun olisi aika siirtyä vanhainkotiin.

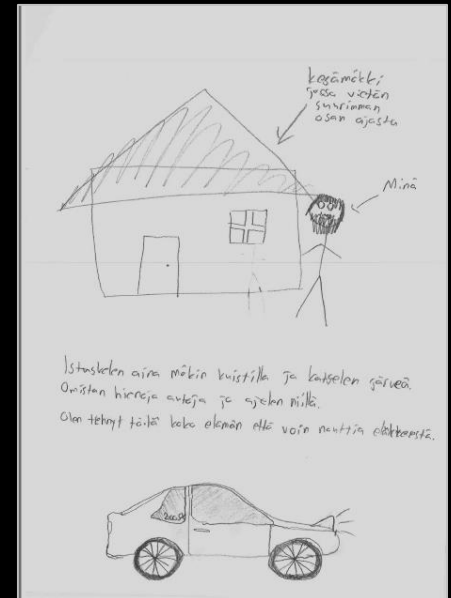
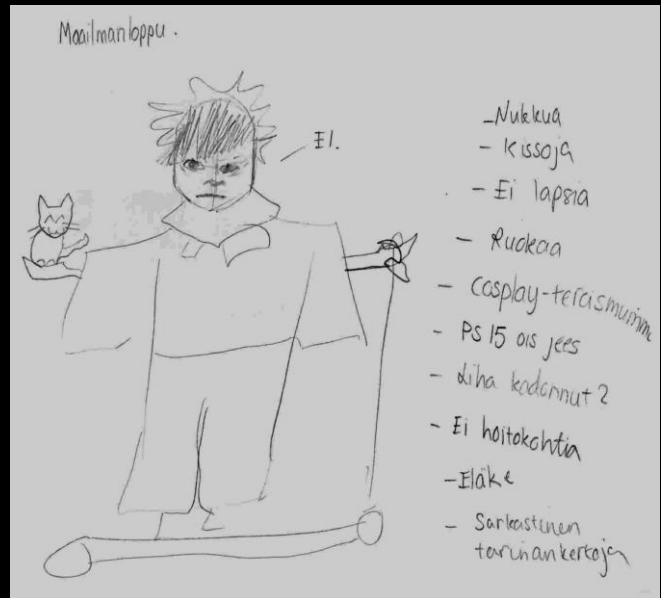
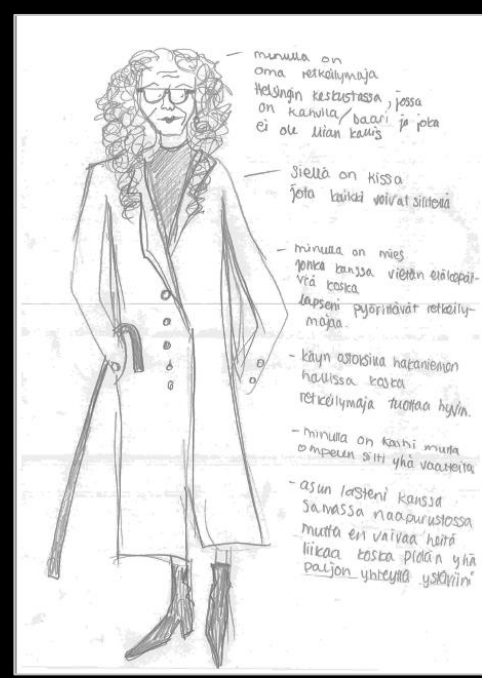
Mitä näytän!
 Täyteen tarvittu kaju vahhus.

Mitä harrastan!
 Golfia ja tietokonepelejä.

Mitä teen!
 Valitaan ja voitetaan.

Miten elätän!
 Sossu & Kela

Kuinka suuri eläke!
 Olematon.

Mitä harrastan eläkkeellä?

- Liikunta (golf, kävely, ryhmäliikunta, jooga, vesijuoksu, kamppailulajit)
- Lukeminen
- Käsityöt
- Kulttuuri
- Pelikoneiden pelaaminen

- Piirroksissa nousee esiin nuorten arvostus vapaa-aikaa kohtaan.
- Moni ajatteli viettävänsä eläkepäivät lähinnä rentoutuen, kalastaen, videopelejä pelaten tai kahvitellen ystävien kanssa.
- Osalla nuorista oli luovia ideoita eläkkeelle, esim. reppureissaamista, yrittämistä, joogaamista, surffaamista, omavaraisena elämistä jne.
- Lähes kaikki arvelivat harrastavansa tai tekevänsä jotain eläkkeellä.
- Urheiluharrastuksista ehdottomasti yleisimmin mainittu oli golf, joka saattaa liittyä stereotypiaan varakkaasta vanhuksesta.

- N. 6% piirroksista tulevaisuus nähtiin kaikkea muuta kuin valoisena. Piirroksien yhteydessä oli mainintoja alkoholismista, työttömyydestä, köyhyydestä ja yksinäisyydestä. Osassa näistä pessimistinen tunnelma on selkeästi tyyllinen valinta ja toteutettu jossain määrin hyvässä tai humoristisessa hengessä. Kuitenkin voi miettiä, johtuuko oman osan näkeminen huonona eläkeläisenä syrjäytymisestä jo nuorena.
- Yksi piirroksista tehty huomio oli, että piirrosten eläkeläiset eivät olleet kovin iloisia. Tämän tulkitaan viittaavan ennemminkin nuorten yleiseen kokemukseen aikuisuudesta tai vanhana olosta vakavana touhuna kuin merkkeinä masennuksesta tms..
- Muutama nuori oli kirjoittanut piirroksen, ettei halua edes elää eläkeikään saakka ja muutamia piirroksia koristivat hautakivet. Näistä on mahdoton kuvitella, mihin tämä tuntemus liittyy.
- Huomionarvoista on, että piirrosten vanhukset näyttäytyvät kovin samanlaisina, mitä eläkeläiset ovat tänä päivänä. Piirroksissa on hyvin vähän tekniikkaa tai muuttuneesta tulevaisuuden yhteiskunnasta kertovia piirroksia.

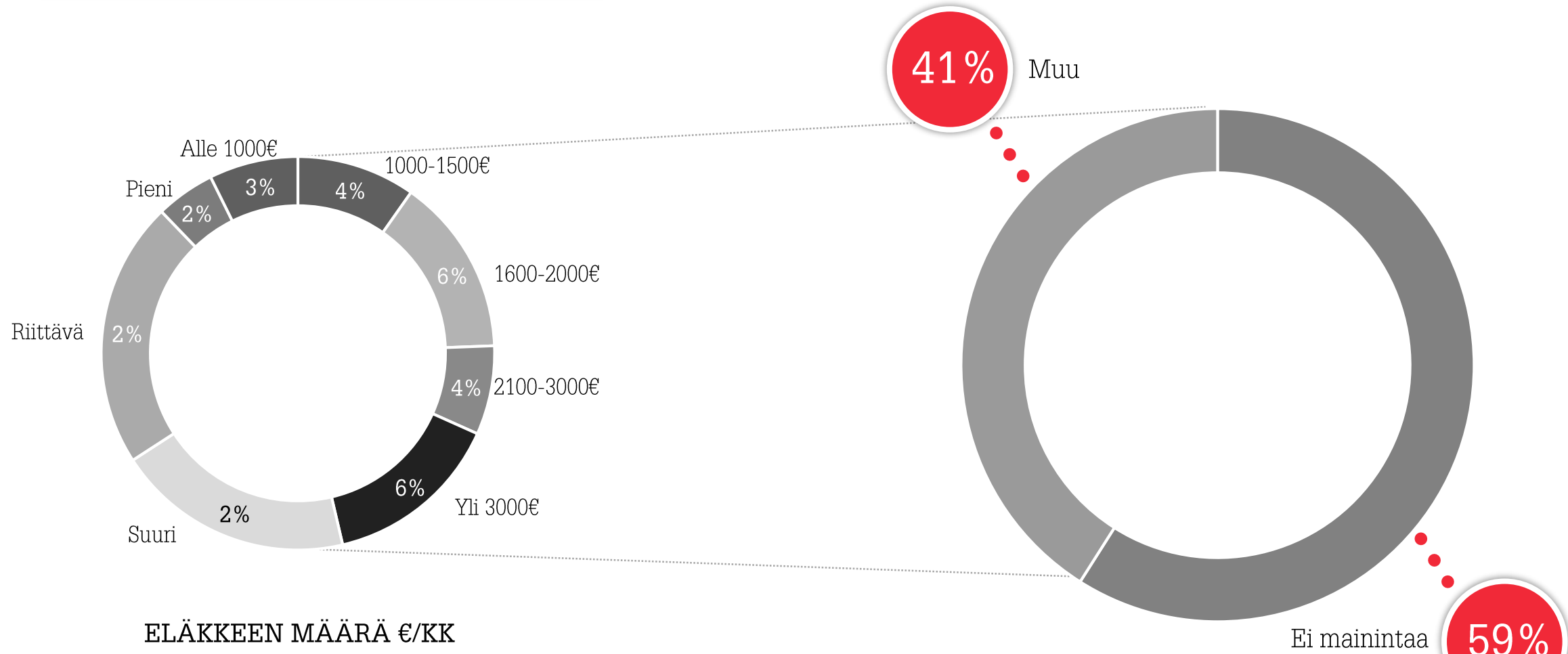
Työpajan alkupuolella tehtiin kartoitus, jossa kysyttiin nuorilta, mitä heillä tulee mieleen sanasta "työeläke". Vastaukset kirjoitettiin post-it-lapuille ja ne heijastelevat nuorten yleistä tietotasoa asiasta.

AJATUKSIA TYÖELÄKKEESTÄ

TYÖELÄKKEEN MERKITYS

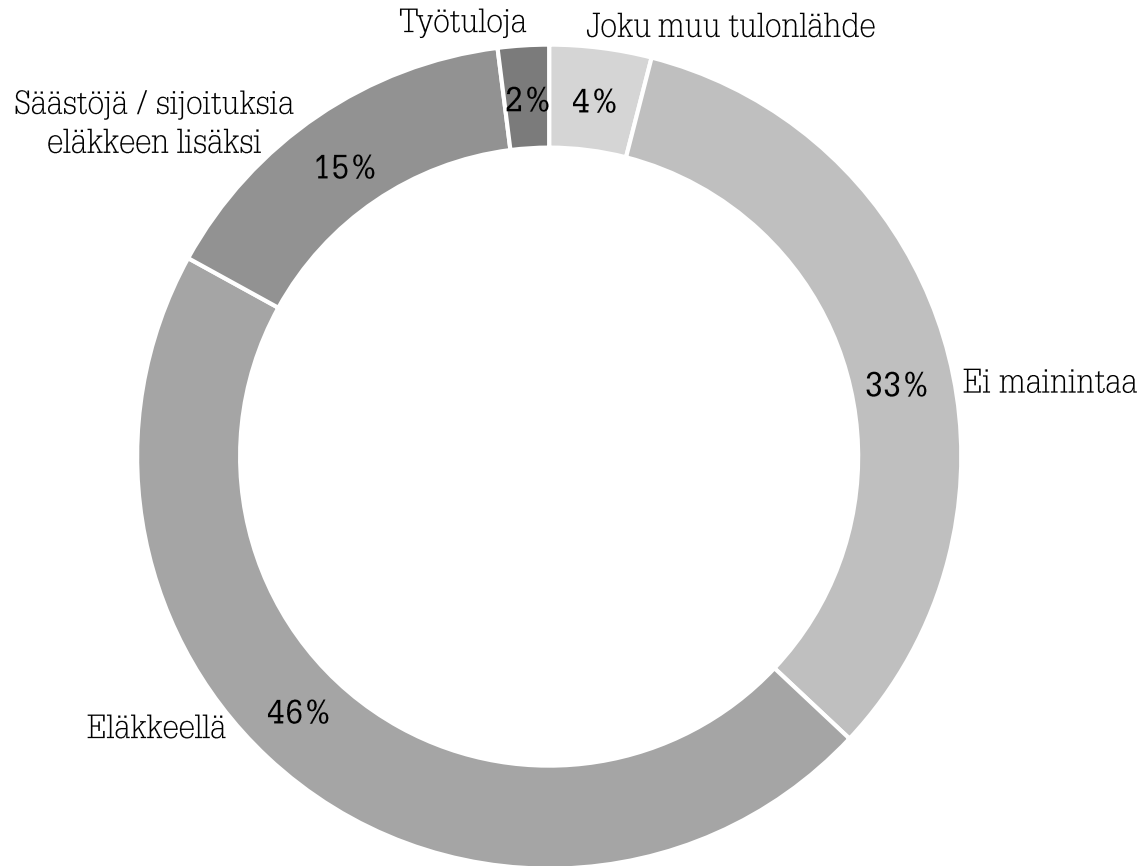
NUORTEN ARVIO ELÄKKEEN SUURUUDESTA

ELÄKKEEN MÄÄRÄ €/KK

NUORTEN ARVIOITA ELANNOSTA ELÄKKEELLÄ

MITEN ELÄTÄN ITSENI?

- Suurin osa nuorista arveli elättävänsä itsensä eläkkeellä.
- Moni toivoi eläkkeen riittävän normaaliin elämiseen sekä mahdollisesti matkustamiseen.
- Nuoret toivoivat, ettei rahasta tarvitsisi murehtia, vaan voisi keskittyä nauttimaan eläkepäivistä.
- Rahan toivottiin riittävän lahjoitettavaksi esimerkiksi hyväntekeväisyyteen ja lapsenlapsille.
- Säästöt ja sijoitukset nähtiin erittäin tärkeänä osana toimeentuloa.
- Muutama prosentti nuorista arveli olevansa eläkkeellä vielä työelämässä koko- tai osa-aikaisesti esimerkiksi yrittäjänä.
- Jotkut nuoret arvelivatkin työskentelevänsä omassa tai perheen yrityksessä niin kauan kuin mahdollista.
- Työnteon etuna nähtiin toimeentulon lisäksi sen virkistävä vaikutus, jos vain fyysinen kunto työntekoon riittäisi.
- Myös vapaaehtoistyö sai muutamia mainintoja.
- Muuta lisätuloa arveltiin saatavan esimerkiksi marjojen tai käsitöiden myymisestä, rahapeleistä, vuokratuloista, puolison ja lasten tuloista tai toimeentulotuesta.

TYÖELÄKE ON RAHAA

n. 50 % työpajaan osallistuneista nuorista liitti sanan "työeläke" rahaan ja vanhuuteen, siihen että työeläke on rahaa, jota maksetaan eläkeiässä.

Pieni osa näistä nuorista ymmärsi työeläkkeen liittyvän työansioihin ja siihen, että työntekijän palkasta lähtee *"joku eläkejuttu, jonka saa vanhana takaisin"*. Työeläkemaksut oli monelle tuttu käsite.

Rahaan työeläkkeen kytkevien nuorten mielissä käsite sai monenlaisia tulkintoja:

- Jotkut mielsivät työeläkkeen palkkioksi hyvin tehdystä työstä, toiset "ilmaiseksi rahaksi" ja osa kytki työeläkkeeseen yhteiskunnan huolenpidon ja tuen(vrt. kansaneläke).
- Osa nuorista ymmärsi, että työeläke on työtä tekevä eläkeläinen ts. osa-aikaeläkeläinen tai työkyvyttömyyteen, työttömyyteen tai köyhyyteen liittyvä asia.

TYÖELÄKE ON AIKAA

N. 50% työpajoihin osallistuneista nuorista liitti sanan ”työeläke” joko yleisesti eläkeikään ja silloin tehtäviin asioihin (ts. vapaa-aikaan, jota silloin on) tai ei ymmärtänyt sanaa lainkaan.

Näiden nuorten post it –lapuille kirjaamia sanoja olivat mm.

- aikaa / vapaa-aikaa / rauha / onnellisuus / vanhuus / loma / koti / vapaus / Espanja / hyvinvointi / muutokset / tylsää / leppäminen

Näiden miellelyhtymien takana saattoi olla juuri ennen tätä harjoitusta tehty ”Minä eläkeläisenä” – piirroksen inspiroimat ajatukset kiireettömästä vanhuudesta esim. Espanjan auringon alla.

n. 50%

MITÄ NUORET AJATTELEVAT ELÄKKEESTÄ?

Työpajaohjaajat olivat nuoria korkeakouluopiskelijoita ja erittäin motivoituneita työpajan aiheesta. He kokivat työpajan ohjaamisen miellyttäväksi ja oppivat itse samalla uutta työpajoja ohjatessaan ja työpajoihin valmistautuessaan.

Monet työpajaohjaajista räätälöivät pajoja siten, että etsivät esim. opiskelijoiden koulutusosalta tietoa (esim. oman alan arvioitu kokonaiseläke) tuoden haastavaksikin koetun asian lähelle opiskelijoita.

Havaintoja
työpajaohjaajien silmin

”Opiskelijoiden taustatiedot olivat suhteelliset, joten työpajassa he oppivat paljon uutta ja olivat innostuneita.”

Samalla käsikirjoituksella etenevät työpajat olivat keskenään erilaisia ryhmästä riippuen. Ohjaajien palautteista saa paitsi tietoa siitä, mitä nuoret ajattelevat työeläkkeestä ja tulevaisuuden työelämästä, myös siitä, mitkä aiheet nostivat tunteita. Tässä työpajaohjaajien huomioita siitä, mitä nuoret oppilaitoksissa ajattelivat heidän havaintojensa perusteella:

”

Nuoret vaikuttivat olevan kiinnostuneempia eläkkeestä kuin tulevaisuuden työelämästä, mikä oli mielestäni jännittävä huomio. Eläkeasioista ja sen kertymisestä syntyi keskustelua ja nuoret kertoivat oppineensa paljon uutta,”

-Työpajaohjaaja

Suurin osa työpajoihin osallistuneista nuorista oli kiinnostuneita tai erittäin kiinnostuneita työpajan aiheesta. Se, että työeläke alkaa kertymään jo 17vuotiaana lisäsi kiinnostusta eläkeasioihin.

Pienissä ryhmissä syntyi keskustelua ja parhaimmillaan työpajojen tunnelma oli ohjaajien mukaan ”lämmिन ja avoin” tai ”rento ja keskusteleva”

”

”Opiskelijat vaikuttivat positiivisesti yllättyneitä ja selkeästi lämpenivät työpajan loppua kohden.”

- Työpajaohjaaja

”

”Keskustelua syntyi naisten ja miesten palkka- ja eläke-eroista sekä tulevaisuuden suunnitelmista. Myös tulevaisuuden taidot olivat kuuma puheenaihe, josta syntyi myös erimielisyyksiä.”

-Työpajaohjaaja

Työpajaohjaajien palautteiden mukaan eläkeasiat ovat suurelle osalle nuorista täysin uusia.

Nuoria kiinnostaa tulevan palkan ja eläkkeen suuruus, keskimääräinen eläke sekä se, minkälaisen työn tekemisestä työeläkettä kertyy. Erityisesti nuoria kiinnosti opinnoista, tutkinnoista, keikkatöistä ja yrittäjyydestä kertyvä työeläke sekä niihin liittyvät käytänteet.

Nuoria kiinnosti myös se, miten eläkkeen maksu tapahtuu käytännössä, kuka eläkettä maksaa ja *"saako eläkettä ihan varmasti"*.

Monessa lukiossa pidetyssä työpajassa nuoret olivat hiukan pessimistisiä tulevaisuuden suhteen ja epäilivät eläkkeelle pääsyä tai työllistymistä *"emme pääse koskaan eläkkeelle"* ja *"töitä ei tule kuitenkaan meille riittämään"*.

Myös työllistyminen ja eläkeiän nostaminen huoletti ja herätti kysymyksiä lukiolaisissa.

Eräs ohjaaja kertoi: *"yksi opiskelija laski, että hän ehtii olla ehkä 7 vuotta eläkkeellä, jos kuolee 75-vuotiaana. Nuoret olivat hieman provosoivia :D Keskusteltiin myös siitä, kuinka omilla elämäntavoilla ja työnteolla voi vaikuttaa eläkepäiviin."*

Nuorten on vaikea käsittää sitä, että heidän palkoistaan maksetaan edeltävien sukupolvien eläkkeitä ja ajattelussa oli huomattavissa seuraavanlaisia ajatuskulkuja: *"Miksi pitää maksaa eläkettä itselleen, entä jos kuolee ennen ku saa sen?..."*

Nuoret ovat hyvin kiinnostuneita keskustelemaan tasa-arvoon liittyvistä teemoista; sukupuolten sekä ammattiryhmien väliset palkka- ja eläke-erot herättävät työpajoissa ajatuksia ja tunteita.

Konkreettiset esimerkit kuten palkkakuitin tarkastelu toivat työeläkeasian lähemmäs nuoria ja auttoivat hahmottamaan teeman osana omaa lähitulevaisuutta.

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret olivat kiinnostuneita tutustumaan eläkeasiaan oman alan näkökulmasta ja heitä kiinnostaakin konkreettiset esimerkit omalta alalta esim. eri ammattikuntien keskimääräiset eläkkeet ja keskustelu esimerkiksi yrittäjyydestä.

Myös maahanmuuttajaopiskelijat kokivat erittäin hyödylliseksi työpajan, joka lisäsi ymmärrystä suomalaisesta työeläkejärjestelmästä.

Monikulttuurisissa ryhmissä pohdintaa herättivät kulttuurierot työnteossa, esim. naisten työssä käynti ja palkkaerot.

”

Tauolla opettajanhuoneessa yksi opettaja kertoi että oppilaat olivat välkällä kertoneet pajasta ja kuinka tärkeää eläketieto on. Eli (työpaja oli) tosi onnistunut, jos oppilaat ovat jatkaneet keskustelua!”

-Työpajaohjaaja

TYÖPAJAOHJAAJAT KERTOIVAT KOKEMUKSISTAAN...

”

”Tykkäsivät! Kukaan ei tiennyt mitä työeläke on, joten kaikki oppivat lisää ja olivat jopa innostuneita. Kirjoittivat nettisivun ylös.”

”

”Oppivat paljon uutta, sillä teema oli heille vieras ja uusi. Uskon, että työpajasta jäi heille positiiviset fiilikset.”

”

”Opiskelijat kokivat oppineensa työpajasta uutta ja suurin osa oli sitä mieltä, että työpaja oli hyvä.”

”

”Kaikille uusi teema, kaikki oppivat uutta! Työpajaa ei nähty niin kiinnostavana, kuin teema”.

”

”Työpaja sujui hyvin. Ilmapiiri oli rento ja keskusteleva.”

”

”Kukaan ei ollut kuullut työeläkkeestä, eli kaikki oppi uutta ja oli suhteellisen kiinnostuneita. Tosin eläke tuntuu selkeästi kaukaiselta ajatukselta → vähentää kiinnostusta”

TYÖELÄKEROOLIKORTIT

Työstä kertyy eläkettä

Harjoituksessa opiskelijat tarkastelivat pareittain roolikortteja, joissa eri ammatteja tai töitä on tarkasteltu työeläkekertymien näkökulmasta. Opiskelijat esittelevät roolikorttinsa muulle ryhmälle ja keskustellaan yhdessä työeläkkeestä.

Nuoret kokivat työeläkekertymien tarkastelun esimerkkihenkilöiden kautta kiinnostavaksi. Ammatillisella puolella nuoret olisivat toivoneet lisää esimerkkejä heidän koulutusaloiltaan.

Nuoria pyydettiin kirjoittamaan ajatuksiaan tulevaisuuden työelämästä, sen muutoksista ja millaisia ominaisuuksia muutosten seuraukset mahdollisesti työntekijöiltä vaativat.

TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ

Miten työelämä muuttuu tulevaisuudessa?

MITÄ NUORET AJATTELEVAT TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄSTÄ?

Nuorten mielestä tulevaisuudessa korostuvat seuraavat asiat: teknologian lisääntyminen, kielitaidon merkitys, muutokset työaikaan ja -tapaan, eläkeiän nouseminen ja sopeutumiskyvyn tärkeys. Kielitaitoa arveltiin tulevaisuudessa tarvittavan englannin, saksan, somalin, arabian, kiinan ja japanin kielillä.

Muutosten seurauksien arveltiin olevan sekä hyviä, että huonoja:

- Esimerkiksi kielitaidon ajateltiin jakavan väestöä
- Toisaalta kansainvälistymisen koettiin avaavan uusia mahdollisuuksia.
- Osassa papereista arveltiin, että työmäärä lisääntyisi ja se kuormittaisi ihmisiä.
- Osa arveli, että työaika lyhenisi, mutta työmäärä pysyisi silti ennallaan tai jopa kasvaisi.
- Työnkuva olisi mahdollisesti laajempi ja vastuu suurempi, jonka arveltiin kuormittavan ihmisiä.
- Tosin muutamista vastauksista voi tulkita, että nuoret arvelevat tulevaisuudessa olevan matalampi kynnys vaihtaa työpaikkaa esimerkiksi tyytymättömyyden vuoksi.
- Parissa vastauksessa kirjoitettiin, että muutokset ovat pääasiassa positiivisia ja tekevät hyvää persoonasta riippuen.

TEKNOLOGIAN MUUTOS

YMPÄRISTÖ & HYVINVOINTI

TYÖN HAASTAVUUS & VAATIVUUS

TYÖAIKA & TYÖN TEKEMISEN TAVAT

- Teknologia kehittyy entisestään
- Koneistuminen
- Töitä teetetään roboteilla

- Terveyspalvelujen tarve kasvaa
- Ekologisuuden merkitys kasvaa
- Työturvallisuus paranee

- Työelämä vaikeutuu ja "epäselkeytyy"
- Työntekijältä vaaditaan enemmän, työnkuvat laajenevat
- Uusia työnkuvia aukeaa
- Tarvitaan entistä enemmän koulutusta, kun osa töistä korvautuu automaatiolla

- Työaika vähenee
- Kiinteät ja säännölliset työajat vähenevät
- Etätö yleistyy
- Projektiluontoisuus kasvaa
- Töitä tehdään eri paikoissa
- Töitä tehdään eri tavoin
- Ihmisellä on samanaikaisesti monta eri työpaikkaa ja työnantajaa

PALKKOIHIN LIITTYVÄT MUUTOKSET

TYÖLLISYYS & TYÖN MÄÄRÄ

TYÖSUHTEIDEN MUUTOS

TYÖURIEN PITENEMINEN

- Palkat nousevat
- Tasa-arvoisuus kasvaa, esimerkiksi naisten ja miesten palkka-ero kaventuu
- Tuloerot kasvavat

- Työn määrä kasvaa
- Työvoimapula tietyillä aloilla (sote)
- Työpaikkoja häviää tietyillä aloilla
- Automaatio korvaa työpaikat
- Työttömyys kasvaa
- Mainostuloihin perustuva työ lisääntyy
- IT-alan työpaikat lisääntyvät
- Julkinen sektori kapenee

- Urakkatyöt lisääntyvät
- Keikkatyöt lisääntyvät
- Vakituiset työpaikat vähenevät
- Ihmiset työllistävät itse itsensä (yrittäjyys kasvaa?)
- Pätkätyöt yleistyvät entisestään
- Pimeä työ yleistyy, kun duunarityöt vähenevät
- Työnimikkeet häviävät
- Ihmiset vaihtavat työpaikkaa ja ammattia useammin

- Työelämässä ollaan kauemmin

TULEVAISUUDEN TAIDOT

..nuorten mielestä ovat..

Kielitaito | Stressinsietokyky | Sosiaaliset taidot | Ryhmätyö- ja tiimityöskentelytaitoja | Valmiutta tehdä erilaisia töitä | Sopeutumiskykyä | Valmiutta kehittää itseään | Pitää pystyä oppimaan uutta | Oma-aloitteisuutta | Valmiutta tuoda oman näkökulma esiin työelämässä | Jos ei ole tyytyväinen, on parempi mahdollisuus vaihtaa työpaikkaa | Henkinen tasapaino | Sosiaalisen median taitoja | Kokonaisuuksien hahmotuskykyä | Kykyä nauttia työstä | Enemmän monipuolisia taitoja | Itsenäisyyttä | Kykyä löytää omat vahvuudet ja tuoda niitä esiin | Epävarmuuden sietokykyä | Joustavuutta | Ennakkoluulottomuutta | Pitää erikoistua moneen alaan |

TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ

Työpajaohjaajien havaintoja

Tulevaisuuden työelämän pohtiminen ei ole kaikille nuorille helppoa, mutta erityisesti ammatillisilla aloilla opiskelevat nuoret kykenivät hyvin miettimään omaan alaansa kohdistuvia muutospaineita. Vaikka nämä nuoret olivat työelämän tulevaisuuden suhteen melko pessimistisiä, omalla alalla nähtiin kuitenkin olevan työllisyysmahdollisuudet myös tulevaisuudessa.

Ammatillisella puolella monella on jo kokemusta työelämästä, joten paljon syntyi keskustelua eläkearvioista ja siitä, kuinka paljon kukanenkin tällä hetkellä eläkettä saisi, jos eläkkeelle joutuisi jäämään. Myös niille nuorille, joilla työkokemusta ei vielä ole esim. palkkakuitin tarkastelu toi teeman lähelle nuorten arkea ja herätti paljon yksityiskohtaisia kysymyksiä.

”

”Työelämä nähtiin menestyksekkäänä ja työntäyteisenä. Eläkkeelle ei uskottu pääsevän, mutta kun tarkasteltiin eläkearvioita huomattiin, että eläkkeellähän ehtii olla ihan mukavasti.”

-Työpajaohjaaja

TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ

Työpajaohjaajien havaintoja

Nuorilla on tulevaisuudesta monenlaisia mielipiteitä ja parhaimmillaan työpajoissa syntyi vilkasta keskustelua, miten muutoksiin tulee vastata ja ovatko ne hyvästä vai pahasta.

Lukiolaisnuorten työpajoissa toistui lausahdus "*Me ei päästä koskaan eläkkeelle*". Tästä huolimatta työelämä nähtiin lukioissa kuitenkin myös positiivisessa valossa. Vanhojen alojen hävitessä syntyy uusia, työpäivät lyhenevät, kielitaito korostuu ja omaa osaamistaan tulee olla valmis päivittämään.

Lukiossa työpajaa pitänyt ohjaaja kertoi, että tulevaisuuden työelämästä keskustellessa opiskelijat halusivat kuulla ohjaajan "uratarinan". Nuoria kiinnostaa, miten työelämän muutokset näkyvät jo nyt työssä.

Osalle nuorista tulevaisuuden työelämän hahmottaminen on haastavaa, mutta keskustelu tulevaisuuden taidoista koetaan inspiroivina. Teeman avaamiseen olisi kaivattu pidempää alustusta työelämän muutoksista.

OPETTAJIEN PALAUTE

Ajatukset ja kehittämisideat

”

”Paja avasi varmasti tilaa omalle ajattelulle.”

-Opettaja

Opettajat kokivat mukavaksi, että työpajan teema tuli *"nuorilta nuorille"* ja kun asiat esitti joku muu kuin "oma ope" tärkeä asia sai enemmän arvoa ja opiskelijat keskittyivät paremmin.

Opettajat arvostivat myös työpajan oppilaslähtöisyyttä ja siitä, että vaikeaa aihetta lähestyttiin kivalla tavalla keskustellen, jossa oppilaat saivat osallistua, eikä ollut vain *"kalvojen läpikäymistä"*.

Osa työpajoista pidettiin VALMA-opetuksessa ja mukana oli S2 – opiskelijoita. Opettajat antoivat myös kiitosta heidän huomioimisesta ja tarpeeksi rauhallisesta rytmistä.

Ammatillisen opetuksen opettajat kertoivat työpajan liittyvän suoraan *Työelämätaidot-kurssin "työelämän pelisäännöt"* –osioon ja kertoivat, että asiaan palataan myöhemmin työelämäjakson tai muiden opintojen yhteydessä.

Lukio-opettajat kertoivat, että teemaa tullaan käsittelemään jatkossa jossain määrin pakollisen *OPO2* –kurssin työelämää koskevilla tunneilla. Lukio-opot vinkkasivatkin, että työpajoille voisi jatkossa olla kysyntää pitkin lukupuotta, kun *OPO2* –kurssit alkavat pyöriä pitkin lukuvuotta joka jaksossa.

Opettajat suosittelisivat 100 ajatusta työstä ja työeläkkeestä –työpajaa kollegoilleen, koska nuoret saivat sen avulla *"käsityksen työnteen tärkeydestä myöhempää elämää ajatellen."* ja *"koska nuoria on hyvä kannustaa ajattelemaan myös tulevaisuuden toimeentuloon liittyviä asioita sekä hyvinvointivaltion toimintaperiaatteita, yhteistä vastuuta"*.

”

”Mielenkiintoinen ja hyödyllinen kokonaisuus!”

-Opettaja

”

”Palkkakuitin läpikäynti oli tosi hyvä!”

-Opettaja

”

”Vierailujen järjestelyt onnistui helposti, samoin viestintä & vuorovaikutus.”

-Opettaja

TULOKSET

JOHTOPÄÄTÖKSET

100 ajatusta työstä ja työeläkkeestä -työpajojen perusteella voidaan todeta, että nuorten käsitys omasta eläkeiästään ja tulevaisuudesta on positiivinen.

Minä eläkeläisenä –piirrosten perusteella nuoret näkevät eläkeajan lähinnä mahdollisuuksien kautta, lisääntyvänä vapaa-aikana, johon liittyvät kiireettömyys, perhe ja harrastukset sekä matkustaminen. Pieni osa nuorista näkee eläkeajan pessimistisesti; köyhyyden ja alkoholisoitumisen varjossa ja haluaa jopa kuolla ennen eläköitymistä tai ei vain osaa tai halua ajatella elämää niin kauas.

Työeläke-käsitettä ei juurikaan ymmärretty vanhuusvakuutuksena tai sosiaaliturvaan liittyvänä käsitteenä. Yksittäiset opiskelijat liittivät sanat ”yhteiskunta huolehtii” tai ”toimeentulo” siihen, mitä työeläkkeestä tulee mieleen.

Työeläkemaksut on käsitteenä vain murto-osalle opiskelijoista tuttu ja he ymmärtävät työeläkkeen kertyvän työstä. Työpajan käytyään kaikki nuoret oppivat työn kerryttävän työeläkettä.

Nuoret näkevät, että eläkkeellä unelmat on saavutettu tai on vihdoin aikaa keskittyä vain katselemaan järvelle ja hellimään lapsenlapsia.

Nuoret ovat erittäin kiinnostuneita työeläkeasioista, mutta heidän pohjatietonsa työeläkkeeseen liittyvistä kysymyksistä ovat erittäin heikot. Työeläkeasioista ollaan kiinnostuneita monipuolisesti ja niistä oppiminen koetaan innostavaksi. Myös työpajoja ohjanneet opiskelijat kokivat työpajojen ohjaamisen mielekkääksi, vaikka kaikkien ryhmien innostaminen ei ollut helppoa.

Puolet työpajoihin osallistuneista nuorista osasi liittää työeläke-käsitteen työssä saataviin ansioihin tai muuten vain rahaan, mutta puolelle opiskelijoista käsite ei avautunut tai se ymmärrettiin virheellisesti.

Pieni osa työpajaan osallistuvista näki tulevaisuuden synkeästi, eikä esimerkiksi uskonut koskaan tekevänsä töitä.

Osa nuorista liitti työeläke-sanana eritoten eläkeläisenä olemiseen (vrt. eläke, olla eläkkeellä) ja sen tarjoamaan vapaa-aikaan. Vapaa-aika korostui myös nuorten piirtämissä "Minä eläkeläisenä"-piirroksissa. Niissä eläkeläisenä olemisessa nähtiin mahdollisuuksia, joita haluttiin hyödyntää. Nuoret olivatkin kiinnostuneita tietämään, kuinka suuret tulot eläkeläisillä on ja mahdollistavatko ne esimerkiksi matkustamisen.

Nuoret kokivat mielekkääksi toiminnallisen tavan oppia työeläkeasioita ja työpajoissa prezi-esitys toi työeläkeaiheiset diagrammit kevyellä tavalla opiskelijoiden tarkasteluun. Palkkakuitin tulkkaminen ja roolikortit koettiin sopivan konkreettisiksi tavoiksi opiskella työeläketeemaa.

Osalle nuorista työelämä tuntuu vielä kaukaiselta ja siten työelämän muutosten pohtiminen tuntui haastavalta tehtävältä. Työeläke olikin yllättävästi monelle nuorelle helpompi teema lähestyä ja konkreettisten tehtävien ja työelämäkytköksen avulla se avautui helpommin.

Osa nuorista tunsu jo melko hyvin työelämässä tapahtuvia muutoksia ja vaikutti, että näistä oli käyty koulussa jo aikaisemminkin keskustelua.

Nuorten havainnot tulevaisuuden työelämästä olivat pääosin hyvin realistisia ja tarkkoja.

Työpajan tuotosten perusteella nuorilla tuntuu olevan pääosin positiivinen ja hyväksyvä kuva työelämän muutoksista.

Tämän voi tulkita myös siten, että nuorten kokemus tulevaisuuden työelämään vaikuttamisesta oli heikko tai olematon, sillä tulevaisuudessa tapahtuvat muutokset otettiin vastaan vääjäämättöminä kehityskulkuina, joihin pitää sopeutua.

Vaikka tulevaisuudesta esitettiin paljon erityisesti digitalisoitumiseen ja työntekemisen tapoihin liittyviä huomioita, toiset näkökulmat jäivät melko huomiotta. Esimerkiksi ekologisia uhkakuvia tai yhteiskunnan murroksen kuvausta ei nuorten tulevaisuuskuvissa juurikaan näy. Toisaalta toisenlaisella kysymyksenasettelulla ja menetelmillä tulevaisuus olisi voinut näyttäytyä erilaisena.

Työpajaohjaajien ja opettajien palautteiden sekä työpajoissa kerättyjen nk. peukkupalautteiden perusteella voidaan todeta työpajojen olleen erittäin vaikuttavia: opiskelijat olivat ennakkoluuloista huolimatta innostuneita ja ottivat lyhyessä ajassa haastavan teeman haltuun.

Opettajat toivovat työelämään liittyviä oppisisältöjä kouluun ja oppilaitoksen ulkopuolisista vierailijoista pidetään, koska heidän kauttaan entuudestaan vieraat teemat saavat lisäarvoa ja kiinnostavuutta.

Lukioissa uusi pakollinen OPO2 –kurssi lisää kysyntää työelämäaiheisille työpajoille.

Vastaavasti ammatillisten oppilaitosten reformin tuomat lisääntyvät työelämäjaksot ja työelämäsuuntautuneisuus lisäävät opiskelijoiden tarvetta ottaa haltuun työelämätaidot opintojen aikana.

Opettajat esittivät toiveita, että tulevista työpajoista viestittäisiin oppilaitoksiin jo edeltävänä lukukautena, jotta niihin pystyttäisiin varautua ja tilata oppituntien sisältöön sopivana ajankohtaa.

100 ajatusta työstä ja työeläkkeestä –työpajojen sisältö tuntui tavoittavan paremmin kohderyhmänsä, kun viesti tuli nuorelta nuorelle.

TYÖSTÄSI KASVAA
TYÖELÄKE

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

NUORTEN AKATEMIA